

Opasni kriminalci i dovoljno dobre žrtve

Izvor: Pixabay, jraffin

Kada govorimo o LGBTIQ+ populaciji i zatvorskom sustavu, s jedne se strane najčešće govori o zakonima o tzv. zločinima iz mržnje koji bi trebali **štititi LGBTIQ+ osobe** od diskriminacije i nasilja, a s druge o problemima s kojima se susreću u zatvoru ili s policijom. Ti se problemi pritom predstavljaju kao posebni, važni, drugačiji od onih s kojima se susreću cis i strejt zatvorenici_e, te se zahtijevaju reforme koje bi LGBTIQ+ osobama olakšale boravak u zatvoru i učinile ga pravednijim, što god to značilo.

Osim što se tako ignoriraju vrlo česti razlozi zbog kojih LGBTIQ+ osobe uopće postaju dio **zatvorskog industrijskog kompleksa** (engl. *prison industrial complex*), stvara se i mit o njima kao žrtvama zločina koje država nastoji spriječiti jer se brine o njima. Ako su pak same osuđene za neki zločin, na njih se gleda kao na *manje krive* od ostalih zatvorenika_ica. Obje su postavke potpuno promašene.

CeCe McDonald, američka aktivistkinja, u predgovoru zbornika **Captive Genders** opisuje svoj boravak u zatvoru. U rasno i transfobno motiviranom napadu, McDonald, Crna trans žena, u samoobrani je ubila svoga napadača te je smještena u muški zatvor. Prestravljena društvenim i pop-kulturnim slikama zatvora – svi smo gledali barem **Oz** ili **Zakon braće** – očekivala je transfobiju i nasilje, no doživjela ih je samo od zatvorskih čuvar(ic)a. Većina ju je zatvorenika prihvatila, na njezino veliko iznenađenje, te je bila zainteresirana i otvorena za razgovore o abolicionizmu, transfobiji, seksizmu, antikapitalizmu itd.

Iznenadilo ju je i to što ljudi oko nje **nisu bili opasni kriminalci** kakve mediji prikazuju, nego *obični ljudi* koji, kao ni ona, nikad nisu očekivali da će završiti u zatvoru. “Ako se mogu povezati s ljudima koje društvo smatra ‘kriminalcima’, zašto to ne bih mogla učiniti sa svima koji trpe opresiju?”, pita se McDonald.

Istina je da neke trans osobe u zatvoru imaju specifične probleme ili potrebe, primjerice, da budu smještene na odjelu koji se poklapa s njihovim rodom ili da imaju pristup hormonalnoj terapiji koji im je često otežan ili u potpunosti onemogućen. No sužavanje optike fokusiranjem na hormonalnu terapiju skreće pogled sa šireg problema – dostupnosti zdravstvene skrbi u zatvoru, ili još bolje, **nedostupnosti zdravstvene skrbi** općenito, što uključuje i hormonalnu terapiju trans osoba.

S druge strane, neki rješenje vide u otvaranju posebnih zatvorskih odjela za trans osobe. **Bassichis, Lee i Spade** u tekstu “**Building an Abolitionist Trans & Queer Movement with Everything We’ve Got**” tvrde da je problem takvog pristupa u tome što on ojačava sustav i proširuje granice zatvorskog industrijskog kompleksa na još jedno polje na kojem će se moći bogatiti.

CeCe McDonald (izvor: Wikimedia Commons, Pax Ahimsa Gethen).

Naime, ako izgradimo zatvor samo za trans ljude, on će se i napuniti, kao što se pune i odjeli zatvora za žene s djecom. **Kapitalizam voli osvajati nova područja**, a uz gradnju zatvora ekonomija cvate: zapošljavaju se čuvari_ice te ostalo osoblje potrebno za funkcioniranje institucije, proizvodi se još oružja i opreme za nadzor, uniforme za zaposlene i zatvorene, a o samom projektu gradnje i opremanja zgrade da ne govorimo, pogotovo kad se radi o specijaliziranoj institucije. Tržište proizvoda za bebe i zatvor – kapitalizam će dati sve od sebe da nas uvjeri da je to *the collab we need*. Gradnja novog zatvora za trans osobe odlično se može prodati uz **rozo-plavo-bijelu zastavicu zabodenu u teglu** s cvijećem u direktorovu uredu i plaćanje

pokojeg bizarnog *diversity & inclusion* treninga koji će osoblju pojasniti da su neki ljudi “rođeni u krivom tijelu”.

Ako sustav izračuna da se trans zatvor isplati, **transmedikalizacija** bi bez sumnje bila idealan smjer te bi se kroz zapošljavanje hrpe kvazistručnjak(inj)a uspostavljala još jača državna kontrole nad procesom tranzicije. Nitko neće biti sigurniji ili sretniji, ni vani ni unutra, samo će više ljudi biti zaključano, i to pod egidom jednakosti. Jedini način da trans osobe u zatvoru budu na sigurnom jest – da nisu tamo.

No zašto točno majke ili trans osobe zaslužuju poseban, blaži zatvor, a ostali_e zatvorenici_e ne? U tekstu **“Fugitive Flesh: Gender Self-determination, Queer Abolition and Trans Resistance” Eric A. Stanley** piše da kvir osobe u zatvoru nisu ni po čemu bolje od drugih zatvorenika_ica. To što zbog transfobije ili homofobije – često pomiješanih s rasizmom i klasizmom – trpe drugačiju vrstu nasilja, ne znači da one zaslužuju empatiju, bolje uvjete i tretman ili pomilovanje, a cis ili strejt osobe ne. Trans osobe u zatvoru nisu, tvrde Bassichis i dr., jadne, nevine žrtve koje manje od ostalih *kriminalaca* zaslužuju biti u zatvoru. **Nema onih koji više ili manje zaslužuju biti tamo**, nema boljih ili lošijih zatvorenika_ica, svi su jednako žrtve sustava, počinili oni nasilje ili ne. Nije poanta u tome da su LGBTIQ+ osobe u gorem položaju u zatvoru, nego u tome da osvijestimo da su svi u groznom položaju. **Rješenje nije u rangiranju žrtava**, nego u potpunom restrukturiranju načina na koji gledamo na pravdu te u osmišljavanju pristupa nasilju koji s razumijevanjem, a ne crno-bijelo, pristupa i počinitelju_ici i žrtvi, bez represivnog aparata.

Kada pogledamo **statistike** o LGBTIQ+ osobama u zatvorskom sustavu koje je objavila **Prison Policy Initiative**, vidjet ćemo da su LGBTIQ+ osobe u njemu **prezastupljene u odnosu na zastupljenost u općoj populaciji**, na sličan način na koji su u zatvoru prezastupljene rasijalizirane ili klasno deprivilegirane osobe. Zanimljiv je tako podatak da je vjerojatnost da budu uhićene dvostruko veća kod biseksualnih ili

gej osoba u odnosu na strejt populaciju, a kad se radi o lezbijkama ili biseksualnim ženama, šanse rastu na četiri puta u odnosu na strejt žene. Osim toga, jedna od šest trans osoba u svome će životu biti u zatvoru, a vjerojatnost za to ponovno raste kad se radi o nebijelim osobama. Zašto je tomu tako?

Statistike pokazuju prezastupljenost nebijelih trans osoba u zatvorskom sustavu (izvor: Prison Policy Initiative).

Kao prvo, zatvorski industrijski kompleks **ne uključuje samo zatvor**, piše Stanley, nego, između ostalog, i čekaonice, pritvore, policijske stanice, sud, psihijatriju, institucije povezana s kontrolom dokumenata i granica, tzv. domove za djecu i maloljetnike s poremećajima u ponašanju itd. Tu spadaju i sve prakse praćenja, nadzora i profiliranja

koje idu uz navedene institucije, a koje su, usput rečeno, itekako poznate svim trans osobama koje su se odlučile za medicinsku tranziciju kroz zdravstveni sustav ili su pokušale promijeniti ime ili rod u dokumentima.

Za mnoge trans ili kvir osobe **nasilje počinje praktički od rođenja** – pripisivanjem roda – te se nastavlja dalje kroz život. Roditelji često odbacuju i vrše verbalno ili fizičko nasilje nad svojom kvir djecom zbog njihova rodnog identiteta ili seksualne orijentacija, a slično doživljavaju i u školama kao *bullying* od strane drugih učenika_ica ili nastavnika_ica. Ako zbog toga markiraju ili imaju loše ocjene, kažnjava ih se i u školi i kod kuće, a ako napuste školu, pobjegnu od kuće ili ih roditelji ili udomitelji izbace, čeka ih novi set problema bliskih raznim ranjivim skupinama.

Statistike kažu da čak 40% mladih beskućnika_ica čine LGBTIQ+ osobe, broj koji ponovno raste kad su u pitanju višestruko marginalizirani identiteti. Šanse za zaposlenjem bez završene škole padaju, pa mladi nemaju izbora nego učiti kako preživljavati na **alternativne načine**, piše Stanley. Što da drugo rade? Posljedice koje na djecu imaju godine trpljenja raznih oblike nasilja vidljive su i u psihičkim smetnjama koje osjećaju, a bez zdravstvenog osiguranja (a i s njim) pronaći adekvatnu pomoć gotovo je nemoguće. Kršenje javnog reda i mira, grafiti, sitne krađe, prevare, korištenje ili preprodaja droga, spavanje na ulici ili seksualni rad najčešći su razlozi zbog kojih LGBTIQ+ mladi završavaju na sudovima za mladež, u zatvorima za maloljetnike i sličnim institucijama.

I sami roditelji često prijavljuju svoju djecu jer su *“ungovernable”*, odnosno jer ne mogu uspostaviti željenu kontrolu nad njima, piše **Wesley Ware** u tekstu **“Rounding Up The Homosexuals”**, svome istraživanju o LGBTIQ+ djeci i mladima unutar zatvorskog industrijskog kompleksa. Odvjetnici_e obrane koji_e djeca dobiju nemaju znanja, volje ni resursa za njihove slučajeve, tužilaštvo ima kvote ljudi koje moraju poslati u zatvor, a i tijekom samog suđenja djeca i mladi trpe diskriminaciju, primjerice, tako što se trans osobe kažnjava za

nepoštivanje suda ako su odjevene u odjeću za koju sudac ili sutkinja smatra da nije primjerena rodu koji im je pripisan rođenjem. Na sudu **nije pitanje tko je kriv ili nevin**, što je ili nije samoobrana, odnosno uzroci i posljedice, tvrdi Ware, nego kako da optuženo dijete postane normalno u očima države.

Zatvor je samo jedan od dijelova zatvorskog industrijskog kompleksa (izvor: Pixabay, Marcello Rabozzi).

Sve se ovo predstavlja kao individualni izbor loše i nemoralne djece, a ne kao homofobija i transfobija sustava, uz druge vrste opresije koje se presijecaju s navedenima. Jednom kad i ako izađu iz zatvora, s dosjeom su **još teže zapošljiva**, osobito ako ih poslodavci percipiraju kao “vidljivo LGBTIQ+” osobe. Ako uspiju dobiti posao, on je vrlo slabo

plaćen, što ponovno vodi u traženje alternativnih načina preživljavanja. U nekim saveznim državama u SAD-u, osobe osuđene za kaznena djela povezana s drogom ne mogu dobivati financijsku pomoć od države, a seksualni_e radnici_e ulaze u **registar seksualnih prijestupnika_ica** te im se izrazito ograničava pristup stanovanju i zaposlenju.

Zatim ih se naziva lijenčinama, dilerima, ovisnicima, ljudima koji žive od socijalne pomoći i uništavaju ekonomiju, kao da sustav na svakom koraku nije napravio sve u svojoj moći da im **onemogući dostojan život**. Gura ljude preko ruba, a onda ih krivi što su pali ili, još podlije, slavi one koji nisu i uzima ih kao dokaz da je moguće izvući se iz teških okolnosti uz dovoljno truda i ustrajnosti. Dakle, riječ je o uspjehu koji je rezultat individualnog napora i snažnog karaktera, što lišava državu ikakve odgovornosti jer su uvjeti očito dovoljno dobri: sve se može kad se hoće, pogledajte **Opru!**

Slični se **mehanizmi kriminalizacije** mogu uočiti kod svake ranjive skupine – mete se mijenjaju, dodaju, oduzimaju, sužavaju, ali proces ostaje isti. Upravo se zato u borbi moramo fokusirati na njega, a ne na određenu skupinu koja nam je najbliža.

Trans ili kvir osobe, kao i sve druge marginalizirane skupine, nisu sigurne u društvu i neće biti sve dok postoji društvo koje ima zatvore. Prema Bassichis i dr., **fokus na male borbe**, odnosno mikropobjede i prioritetnije probleme kakvima se predstavljaju, primjerice, istospolna partnerstva ili zamjenice, uspavao je pokret te simplificirao širu društvenu problematiku jer njezina sveobuhvatnost u ljudima stvara osjećaj beznađa pred znatno snažnijim neprijateljem.

No kada govorimo o **aboliciji zatvora**, ne mislimo nužno na bijesnu rulju koja s vilama i molotovljevim koktelima juriša na zatvore i policijske postaje. Abolicija ne znači **magični nestanak nasilja**, nego prepoznavanje (a ne natjecanje) raznovrsnih oblika nasilja koje različite opresirane skupine trpe, kontinuiranu borbu za dostupan i kvalitetan zdravstveni i obrazovni sustav, sigurne i primjereno plaćene

poslove te iscjeljujuće oblike društvenih i privatnih odnosa. Samo kolektivnom transformacijom možemo izgraditi sustav borbe protiv nasilje koji će zamijeniti oslanjanje na represivni aparat. On po pitanju nasilja ne čini ništa – osim što ga reproducira.

Literatura

- McDonald, Cece. 2015. Foreword. *Captive Genders. Trans Embodiment and the Prison Industrial Complex* (2. izdanje). AK Press.
- Bassichis, Morgan; Lee, Alexander; Spade, Dean. 2015. Building an Abolitionist Trans & Queer Movement with Everything We've Got.
- Stanley, Eric A. 2015. Introduction: Fugitive Flesh: Gender Self-determination, Queer Abolition and Trans Resistance.
- Ware, Wesley. 2015. "Rounding Up The Homosexuals": The Impact of Juvenile Court on Queer and Trans/Gender Non-conforming Youth.

Svi su tekstovi dostupni [ovdje](#) online ili [ovdje](#) u pdf-u.

Pročitajte i ostale tekstove temata:

- [Što slavimo na Prajdu okruženi policijom?](#)
 - [Zakon kao zločin iz mržnje?](#)
 - [Ne zovi, mala, 92](#)
 - [Kako zajednica odgovara na nasilje?](#)
-

Tekst je nastao uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije temeljem Programa ugovaranja novinarskih radova u elektroničkim publikacijama.

abolicija zatvora

feminizam

LGBTIQ

Mak Maslač